

цептуальні положення, що стосуються подальшого розвитку кримінального права. Авторський колектив зробив вагомий внесок у вирішення актуальних наукових, дидактичних та юридико-технічних проблем сучасної теорії й практики кримінального права.

Отже, Мала енциклопедія кримінального права з успіхом може використовуватися у вищих навчальних закладах України у процесі вивчення кримінального права та відповідних спеціальних курсів. Вона стане корисною порадицею і добрим супутником аспірантів, науковців, викладачів юридичних вищих навчальних закладів, а також практичних працівників.

Звичайно, хотілося б бачити і енциклопедичне видання з Особливої частини кримінального права. Однак даємо собі звіт у тому, що це надзвичайно складна і кропітка робота для будь-якого колективу авторів. Хочеться побажати авторському колективу не зупинятися на досягнутому, а також успіхів та наснаги у підготовці Малої енциклопедії Особливої частини кримінального права, що стане логічним продовженням цього енциклопедичного видання.

В. Л. ФЕДОРЕНКО

Владислав Леонідович Федоренко, доктор юридичних наук, доцент, професор, заслужений юрист України, заступник начальника Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання – декан факультету заочного навчання цивільних осіб Національної академії внутрішніх справ

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Х. В. ПРИХОДЬКО «ТЕОРІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ: ДОКТРИНАЛЬНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ»*

В умовах конституційної модернізації українського громадянського суспільства та держави, все більшої актуальності набуває питання теорії конституційного процесу як важливого чинника ефективності дії Конституції України і відповідних трансформацій найбільш значущих суспільних відносин. Сучасне конституційне законодавство України та галузева правотворча і правозастосовна практика переконливо демонструють декларативність положень Конституції України за умови відсутності дієвих, насамперед, процедурно-процесуальних механізмів її реалізації.

У зв'язку з цим, на сьогодні очевидно є тенденція щодо пошуку та утвердження нових конституційних процедур і процедурно-процесуальних механізмів забезпечення основ конституційного ладу України та його пріоритетних складових – статусу людини та громадянина, статусу держави, публічної влади та механізмів її здійснення, національної безпеки тощо. Відповідні механізми, отримуючи своє належне теоретико-методологічне обґрунтування та законодавче закріплення, сприяють сталому національному розвитку.

Подальша інституціоналізація процесуальних основ статусу суб'єктів конституційного права, формування та розвиток відносно нових для національного конституційного законодавства процесуальних конституційно-правових інститутів зумовлює складність різноманітних конституційних правових процедур, які потребують відповідної систематизації на науково-доктринальному та прикладному рівнях. До того ж, відповідні процеси інституціоналізації призводять до процесуалізації конституційних правовідносин, що, у свою чергу, зумовлює: по-перше, формування процесуального складника багатоаспектної системи конституційного права України, як бінарного матеріальному конституційному праву; по-друге, подальшу процесуалізацію джерел конституційного права України. Щоправда, в останньому випадку мова йде про загалом раціональне насичення актів чинного законодавства процедурно-процесуальними положеннями.

Відповідно, конституційно-правова наука нині потребує ґрунтовних наукових досліджень із цієї проблематики. У цьому сенсі привертає увагу монографія Христини Вікторівни Приходько «Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти», яка вбачається сучасним, новим і актуальним для конституційної теорії та практики дослідженням.

У рецензованій монографії звертається увага на певну термінологічну розбіжність, зумовлену сутністю та змістом категорії «конституційний процес». Зокрема, вченою звертається увага на те, що в сучасній юридичній літературі категорія та поняття «конституційний процес» нерідко вживається в його історичних аспектах. Але, поза увагою правників залишаються концептуально-правові (статутарні та динамічні) та практичні аспекти конституційного процесу. Реагуючи на цю проблему, Х. В. Приходько в своїй монографії обґрунтовує власне бачення категорії «конституційний процес» та висвітлює особливості її практичного

© В. Л. Федоренко, 2012

* Рецензія на кн.: *Приходько Х. В.* Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти : монографія / Відп. ред. М. О. Баймуратов. – Тернопіль : Джура, 2010. – 292 с.

застосування. До того ж, у роботі висвітлюються питання діалектики зв'язків складових конституційного процесу, за визначенням автора, його блоків і видів, самостійність і галузева самодостатність конституційного процесуального права та його призначення в системі конституційного права та законодавства.

Слушною є критика, висловлена в монографії, щодо відсутності в українській юридичній науці єдиного системного підходу щодо формалізації та позитивного унормування конституційних процедур, зокрема виборчих, референдумних, муніципальних тощо. На практиці така розбіжність у методологічних підходах призводить до колізій положення чинного законодавства та до неоднозначної практики їх застосування. Очевидно, що без конструктивного розв'язання цієї проблематики модернізація Основного Закону, як і вдосконалення чинного конституційного законодавства, є неможливою.

У своїй монографії Х. В. Приходько також не відмовляється від історично-правового значення досліджуваної категорії та доводить, що такий підхід дозволяє пізнати феномен конституційного процесу як багатаспектний і неоднозначний за своєю сутністю, змістом і формою. Аргументацією цього є проведений нею аналіз основних онтологічних форм конституційного процесу та обґрунтування визначення його поняття.

Урахування феноменології категорії «конституційний процес» відтворюється в системі запропонованих Х. В. Приходько значень конституційного процесу, який розглядається нею в різних його значеннях. Зокрема, як самостійний вид судового (юрисдикційного) процесу (в узькому розумінні) – встановлена конституційним законодавством (Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», Регламентом Конституційного Суду України) процедура конституційного судочинства; як самостійний вид юридичного процесу (в широкому розумінні), який уособлює динамічні та статутарні властивості конституційного процесу; як галузь процесуального права України; як галузь процесуального законодавства України; як конституційна діяльність по ініціюванню, розробці, обговоренню, прийняттю, внесенню змін до Конституції України і її реалізації.

Щодо останнього, то в своїй монографії Х. В. Приходько доводить особливу цінність конституційного процесу як комплексного соціально-юридичного інструментарію реалізації Конституції України, що в динаміці відтворюється як система функціональних призначень конституційного процесу відповідно домінуючим ціннісно-правовим орієнтирам сучасного суспільства.

Заслуговує на увагу й розроблена в монографії класифікація конституційного процесу. Вона дозволила повною мірою висвітлити його найбільш суттєві особливості та ознаки, котрі відрізняють конституційний процес від інших видів юридичного процесу в Україні.

Для обґрунтування наукових положень і висновків автор використав у цілому значну джерельну базу. Серед джерел є публікації різних історичних періодів, що дозволило зберегти наступність, врахувати тенденції розвитку конституційного права при формуванні теорії конституційного процесу в Україні.

Автором використовуються значний емпіричний ресурс, зокрема, проаналізовано положення чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів, судова практика. Це, на наш погляд, свідчить про застосування прагматичного підходу при формулюванні теоретичних висновків і положень, які відповідають політико-правовим реаліям сьогодення.

Таким чином, можна зробити висновок, що комплексне опрацювання зазначених і інших джерел, сформульовані власні узагальнення і висновки свідчать про наукову зрілість автора. У науковій площині, напрацьований систематизований методологічний матеріал та узагальнюючі висновки автора є своєрідним імпульсом подальших розробок, монографічних досліджень, підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій з конституційного процесуального права, муніципального процесуального права тощо.

Безспірно, загальна позитивна оцінка рецензованої монографії не позбавляє рецензента можливості висловити автору деякі побажання та звернути увагу на доцільність окремих уточнень по тексту. Зокрема, зважаючи на високий рівень інституціоналізації законодавчого процесу, доцільно було приділити більшу увагу аналізу законодавчого процесу як виду конституційного процесу. В аспекті підвищення практичної значущості роботи вельми доречним було б висловлення автором систематизованих пропозицій щодо вдосконалення сучасного конституційного законодавства України, обґрунтувати відповідні пропозиції до Конституційної Асамблеї.

Утім, зазначені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої монографії. Таким чином, монографія Приходько Христини Вікторівни «Теорія конституційного процесу: доктринальні та прикладні аспекти» є ґрунтовним науковим виданням, що викладене на належному науково-методологічному рівні й має наукову та практичну значущість.

Пропоноване видання розраховане, перш за все, на тих, хто цікавиться проблемами теорії та практики конституційного процесуального права. Очевидним є той факт, що автор рецензованої монографії розраховує на популяризацію питання невід'ємного телеологічного зв'язку між «матерією» і «процесом» у праві в контексті реалізації основ конституційного ладу України та конституційно-правового статусу особи в Україні серед науковців, юристів-практиків, державних службовців, політиків, а також широкого кола читачів.